

**GERÇEK MANEVİYAT
VE
İNANÇ TEMELLERİ**

**İNANMADAN EVVEL TESPİT İLE BİR DENE,
KENDİN TECRÜBE ETMEDEN BU TAMAM DEME.
Abdulkadir DURU**

**İMAN: BÜTÜN İLAHİ KIYMETLERİ, İNCELİKLERİYLE DÜŞÜN-
MEK, DUYMAK, KIYMETLERİN DEĞERLERİNİ TESPİT EDİP O DE-
ĞERLERİ KESİN BİR KARARA BAĞLAMAKTIR.
Abdulkadir DURU**

**İMANLI BİR İNSANIN ELİNDİN, DİLİNDEN, AHLAK VE FAZİLE-
TİNDEN VE HER HAREKETİNDEN EMİN OLUNUR.
Abdulkadir DURU**

GERÇEK MANEVİYAT

Maneviyat; içten hükümlü olmayı, hiç bir etki ve dış tesir altın-
da kalmadan, vicdan emirlerine göre, özgürce yaşamayı temin eden
iç dünya kuvvetidir.

Maneviyat, kesin karar, müspet inanç ve gerçek sevgi gibi iç
dünya besinlerinden alınır.

Gerçek manevi güç imandan, imanda takdirden doğar.

Bugün ise, maneviyat tamamen yanlış anlaşılıyor.

Maneviyat denince akla; önce ölmürlük, kaygısızlık, tembellik,
gaysizlik, atıllık, sersemlik, uyuşukluk, aldanmışlık, acizlik, ve mis-
kinlik geliyor.

Maneviyatı hiç bilmeyenler ve ezberinde olanlar maneviyat dâ-
hisiyim diye ortaya çıkarak; insanları hayale, zanna ve meçhule yö-
neltmişler, zihinleri açacak yerde daha çok köreltip kapatmışlar,

hür düşünceyi öldürerek, zihin hassasiyetini yok etmiş, tefekkür kapısını kapatarak gerçeklerin üstünü örtmüşlerdir.

Bugün maalesef maneviyatı afyonkeşliğe benzetiyorlar.

Hâlbuki Gerçek maneviyat insanları cin gibi uyanık, atik, buluşçu, gece gündüz çalışan, enerji kúpü, dirençli zekâ sahibi yapar. Tüm aldanmalardan kurtarır.

Gerçek maneviyat: İnsanları aktif enerjik, güçlü hükümlü, azimli, kararlı iddialı, mücadeleci, yılmayan karşısına çıkan her engeli aşmak için hayatın her türlü şartıyla mücadele edecek ve bunlardan zevk duyacak hale getirir.

Gerçek maneviyat: İnsanları geniş görüşlü, ferah yürekli, esirgeyici, bağışlayıcı, kalbi sevgi ile dolu hale getirir.

Gerçek maneviyat: Düşüncelerin vicdana göre biçimlenmesi, fikirlerin insan yaratılışının gerçek kanunlarına göre tashihi, inançların bu yönde müspetleşmesi ve kesinleşmesi çalışmasıdır.

Gerçek maneviyatçı inanırlığını, güvenilirliğini, şerefini, haysiyetini, namusunu ve saygınlığını büyük bir önem ve ciddiyetle her an koruyan ve vicdan özgürlüğünü her şeyin üstünde tutarak yaşayan insandır. Uyanık olalım. Elimize gerçek ölçüleri alalım.

GERÇEK İMAN YOLU

(EN BÜYÜK BAŞARI İNANMASINI BAŞARMAKTIR)

Hayatın her yanı insanın inancına bağlıdır. Allah (c.c) her varlığını insana hizmet için var etmiştir. Her şey insan içindir. Varlıklar insana gerçekten inandığı gibi hizmet eder.

İnsan kalbinden kesin olarak neye inanırsa o öyle olur. İnanç kesinliği sonsuzluğa etki yapar. Her insan kendi derinliklerindeki gizlenmiş yeteneklerini ve değerlerini ancak Allah (c.c) inancını müspetleştirmek ve kesinleştirmekle ortaya çıkarır.

İnsan Allah'ını (c.c) tanıyıp dayanağını tekleştirmemse iman gerçekliğine ulaşamaz. Bu yüzden de kendi kendisini hiç hükmüne sokar, güçsüz kalır. İnsan yetkisini takınamaz. Her şeyin etkisinde kalır.

En büyük başarı inanmasını başarmaktır. Özünde kendini var edip yaşatan Allah'la (c.c) birliğini duyarak yaşamayan insan hür ve gür olamaz, özgürce yaşayamaz.

Yaşayışın Temeli

İnsan kutsallığından yaşar. Bunun için yaşayışının temelini bilmeyen, bulup dayanamayan ömrünü tam anlamıyla tatminkâr geçiremez ve gerçek anlamıyla insan gücünü bulamaz. Biz bunun için insanlığa kutsallığı tanıtmanın zorunluluğunu duyuyoruz. Açıkça müspetin müspetini şöyle anla ve dene, diyoruz.

Bak bakalım, soluk alıp vermeden ne kadar dayanabiliyorsun? Nasıl yaşıyorsun? Hele bir bak! Hayal olmaz bu gerçek. Ha cidden bir kendimize gelelim. Hemen izle kendini, acıktığını ona söyleyen kim? susadın diyeni tanı.

Bak ki söz var mı orda? Harfi, hecesi, sesi, olmadan “acıktın, ekmeğine katık şunu ye” diyen kim? Çıplak olduğun zaman tenhada bile “ayıp olur çabuk kapat” diyen kim? “Evin olsun orada barın, insansın eşya edin, sahip ol onları kullan” diyen kim? “Sev” diyen, “Say” diyen, “Sus” diyen, “Söyle” diyen, “ Bu iyidir, beğen “ diyen, “Zarar gelir sakın diyen kim?

Hadi diyelim ki çok şeyleri gördün, işittin, öğreten oldu da öğrendin. Düşün bir kez! Dünyaya gelen bebeye anasının memesini emmeyi öğreten kim? “O memede süt var ağzına böyle alacaksın, böyle yapıp çekeceksin, yudum yudum süt emeceksin, böyle yapıp doycaksın...” diyen kim? O'na bunları kim öğretti? Görüp, işitip de mi öğrendi? Öyleyse ona öğreten kim? Belki onu bilmezsin olabilir. Sende öyle dünyaya geldin, hiç bir şey anlayıp bilmezken anan-

dan doymayı sana öğreten kim? Diyeceksin ki içgüdüm, peki içgüdüye emre veren kim?

Biz uyurken kalbimiz midemiz, ciğerlerimiz, damarlarımız, bir ahenk içinde yaşıyor, çalışıyor. Uyandıığımız zaman vücudumuzu aynı ahenk içinde buluyoruz. Bu yapıyı, bu güzelliği ve ahenk içinde yapan ve böylece yaşatan kim?

Gövdenden bunca haber sorduk yeter. Daha derinlere de bakalım.

Düşünmek, hatırlayıp unutmak var. Tercih, tespit var. Anlamak daha iyi inanmak istiyorsun. Bildiklerinizi ve çok şeyleri bilmek istiyorsun... Muhakkak güven bulmak istiyorsun.

Yemek içmekten çok inanmak ihtiyacı duyuyorsun. Tutkudan hoşlanmıyorsun. Özgür olmak isteğin var, mutlaka herkesin seni beğenmesini istiyorsun. Bu ihtiyaçları sana verip, seninle senden isteyen kim?

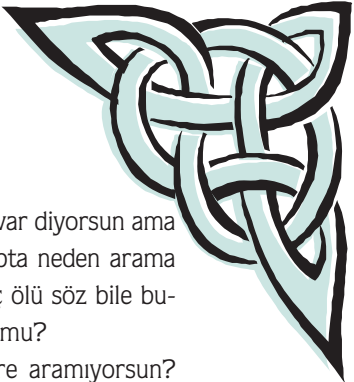

Nefesinin öbür ucunun nerede kalacağını bilmiyorsun. Ölmek mutlaka ama ne? Onunda üzerinde durmak yok. Ahirete sözle inan olsa bile, söz yer tutmuyor. Ancak Allah (c.c) yardım ede, Allah (c.c) imandan ayırmaya derken, kendi kalbinin içindekinin ne olduğunu bilmeden o anda neye inanmışsın ki o imandan ayrılmamak için dua ediyorsun. İyi kontrol etsen, onu da bilmeden, habersizlik olumundan söyleyip, boşuna âmin diyorsun.

Ahirete, cennete, cehenneme, inanmış olsan gailisine düşmezsin?

Ekmeğe yiyeceğine inandığın için kâr'a gidiyorsun. En ufak bir engel olsa, ejderha kesiliyorsun. Aman aç kalmayayım diye, derde dalaba düşüyorsun. Yani inanmak fiilini gösterir.

Gelelim şimdi, bir yere iki yirmi beşlik düşürsen, aramaktan kendini alıp da, yoluna gidemiyorsun. Üstelik ayıplamasınlar diye, hemen aktörce bir söz icat edersin. "Efendim bir şey değil, değil ama merak ettim doğrusu, nereye gitti? Bulamazsam rahat edemem." Vay canına, kardeşim o yirmi beşlikler bir şeydir sen kazanıyorsun

ama bu kaybettiğin SENSİN KİŞİLİĞİN'dir. İmanım var diyorsun ama elli kuruş kadar da merak etmiyorsun. O' da kayıpta neden arama lüzumu duymuyorsun diye sorsalar, ezberik birkaç ölü söz bile bulamazsın ki söyleyesin. Bilmem ki bu sözler doğru mu?

Peki, doğru demende samimi isen, neden çare aramıyorsun? İşine ufak bir aksaklık duysan böyle mi durursun? Hemen rengin bile kaçardı değil mi?

Allah'tan (c.c) korkarım dersin, karanlık kadar bile korku duymazsın.

Cehennemden kurtulmak istersin, duman kadar sakınmak cihe-tine geçmezsin.

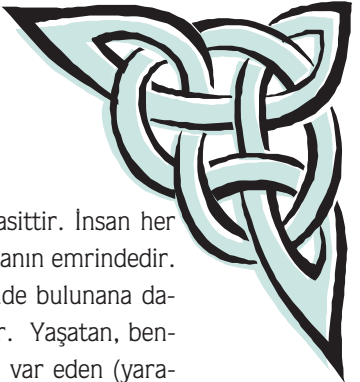
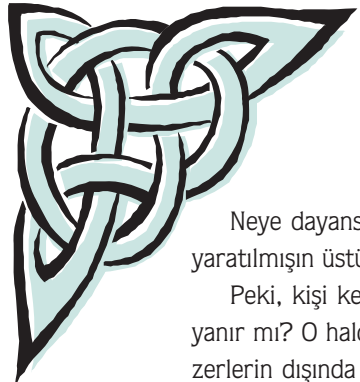
Cennette yetmiş huri var dersin, buruşuk kariyı bile ona tercih eder, cenneti elli kuruş kadar aramazsın.

Nedir bu samimiyetsizlik kardeş? İman... İman ama nerede bu iman? Hiç kontrol bile etmek istemiyor da, sözüyle olacaktı gibi sayıklayıp duruyorsun.

Azrail de, melek de Allah'ta (c.c) sormasa bile kendin kendine sorar söylersin. İç dünyanda sen'de seni yaşatıyor. Sen sana hiç bakmadan yaşarken ömrünü boş yere tükettin. Sen ki kâinat karşı-lığı koskoca yetkili bir insan, sen ki Hz. insanlığını yaşayacakken kendine eğilmedin. Sırrına gafil oldun. Sana senden yakın olan Allah'ını (c.c) tanıyıp bilemedin onun içinde etkisiz, katkısız, sade, salim bir hayatla yaşayamadın.

İnsanın tek dayanağı yaşatandır.

Bunun için insanlar vücut akıllarının mimarını tanımak, bilmek ve özlerinden ona dayanmak mecburiyetindedirler. İnsan kendi vücut aklının var edicisine yani Allah'a (c.c) dayanmazsa başka geçici ve gücü az olan şeylere dayanmak zorunda kalır. Allah'tan (c.c) başka da neye dayansa, dayanmayı değmez. Çünkü neye dayanabilir insan?

Neye dayansa kendinden aşağı, kendisinden basittir. İnsan her yaratılmışın üstündedir. Her varlık insan için ve insanın emrindedir.

Peki, kişi kendisi için olan ve kendisinin emrinde bulunana dayanır mı? O halde insanın tek dayanağı Yaratandır. Yaşatan, benzerlerin dışında ortağı ve göreni olmayan her şeyi var eden (yaratın) sevk ve idare edendir.

Her gören ile (bütün görenlerin ve görmelerin üstünde görür) işitenler ile işiten (işitenlerin üstünde işitir), yapanlarla yapan (tüm yapanların üstünde yapan), bilenlerle bilen (tüm bilenlerin üstünde bilen)'dir.

Yaşayanlar, onun hayatından yaşar. Tüm yaşayanları yaşatan, yaşanlarla yaşayan, tüm yaşayanların üstünde yaşayan, bunca varlıkları hem tedrici, hem bir anda yok etmeye var etmeye muktedir olan yaşatan, ne dilerse öyle eder, kimse karışamaz. Asla güç yetmez. Tüm güçlerin hâkimidir.

Her şeyin aslıdır. Her şey ondan gelmiş, ona döner ve netice yine ona dönecektir. Mekânlar ondan, zamanlar ondan ve her şey onun kudreti yedinde, yani onun tasarrufundadır. Dilerse bir adet koyar, adetlerince eder. Dilerse yine kendi âdetinin dışında tecelli eder.

Bir anda yerin, göklerin altını üstüne, üstünü altına getirir. Hiç kimse hiç bir teknik, hiçbir kuvvet onu durduramaz.

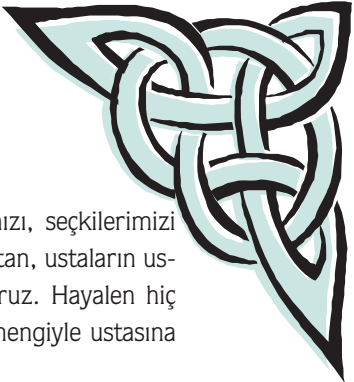

Bütün kâinatlar yedindedir, dilediği gibi sevk ve idare eder. Çeşitli tecellileri, çeşitli işleri, onun arzu ettiği gibi tecelli eder.

İnsan yapısının mimarı

İyi usta elinden çıkmış yapı görünce “Ne güzel, bunu kim yapmış” diye merak eder, o güzel yapıyı da, yapan ustayı da öğrenmek, anlamak isteriz, değil mi?

Peki, bu kadar güzel insanız. Aklımız, fikrimiz, koku alan, tat alan, lezzet seçen, renkleri birbirinden ayıran bunca uzuvlarımız var.

Kendimizi yapan ustayı, ya konuşma natıkamızı, seçkilerimizi var edip yapan, yakıştıran ve bir düzen üzere yaşatan, ustaların ustası olan Allah'ı (c.c) ne kadar hatıra getirebiliyoruz. Hayalen hiç unutmuyoruz ama gerçekten hangi uzvumuzun ahengiyle ustasına birlikte, ciddiyetle, merakla baktık.

İyi dikkat edersek; kalbimiz gerçek bir dille “Allah”, “Allah”, “Allah” diyerek çalışıyor. Aynı ismi Celali damarlarımızda anıyor, bir saniye boş olmadan. Anmasıyla atışı, atış hareketi aynı ve hiç yanılmıyor. Tatalım nabzımızı, boyun damarlarımıza iyi bakalım.

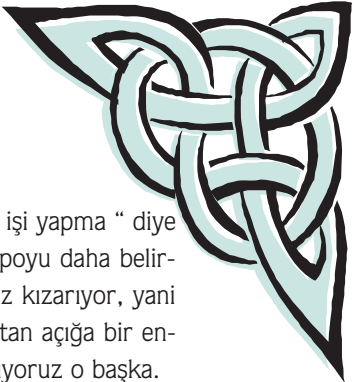

Ona göre de midemiz aynı ismi Celali anıyor ve yavaş olmakla beraber kalbe uygun çalışıyor. Bu kadar intizam başıboş olmaz her halde. Bu düzenli vücudumuzun bir bakımı bir sevk-i idaresini yapan var. “Yok, böyle şey” diyebiliriz miyiz?

Demek ki, başta kalbimiz olmak şartıyla uyuduğumuz zaman dahi bakımlı, ahenkli çalışan evzalarımız başıboş değildir. O büyük mimar devamlı yapıyor. Düzene giren makineler birbirine uygun çalışıyor, bunların bakımını yapan var.

İşin garip tarafı tatları seçen, alan, beyine haber veren Allah'ın (c.c) melekleri dilimizin bakımını hiç ihmal etmiyor da, biz dişlerimizin kaba bakımını zaman zaman ihmal ediyoruz.

Peki, aldığımız tatları, yani dilimizin (tatlı, acı, ekşi, mayhoş gibi) seçkilerini yazan bir kitabı yok mu vücudumuzun? Dil ya da burun yahut göz, yani duyu organlarımızın dünya ile alışverişini okumadan mı biliyoruz? Vücudumuzun kendi kitabından okumasak, dışardan bize ekşiyi, tatlıyı kim nasıl duyurup anlatacaktı. Hemen “içgüdü” deyip eski ezberciliğimize gitmeyelim. Ciddiyet lazım. İçgüdü ise, içgüdü'nün ne olduğunu anlamak istemeyenle hayvanın ne farkı olabilir.

Peki, dahası var. Gerek gizli, gerekse aşikâr. Yaptığımız ve yapmak istediğimiz işler için “ Bu iyi, bu kötü “ diyen bir his yok mu?

En gizli bir yerde kötü bir iş yapsak “Bu kötü işi yapma “ diye duyuyoruz. Dinlemeyip yapsak, kalbimiz aynı tempoyu daha belirginleştiriyor. Yani kalbimiz hızlı çarpıyor, yüzümüz kızarıyor, yani bir utanma duyuyoruz.” Yapma “ deyiş adeta açıktan açığa bir engel oluş meydana geliyor. Biz dinlemeyip yine yapıyoruz o başka.

İnsafli ve dikkatlice iyi düşünüp, iyi izleyelim. “Yapma” diye zorlayan kimdir, nedir? Ya da iyi bir iş olursa, içimizden “iyi yapıyorsun, aferin” diyen var. Ferah ve iftihar edici hislerle dolup taşıyoruz. Dışardan bir kimse bir şey demiyor, evet...

Evet, özümüzden duyduğumuz iyi ile kötüyü, insana yakışan yakışmayan durum ve hareketleri bize haber veren risaleti saymayıp tabiiymiş gibi üstünden geçerse, yine hayvanla farkımızı belirtmemiş oluruz.

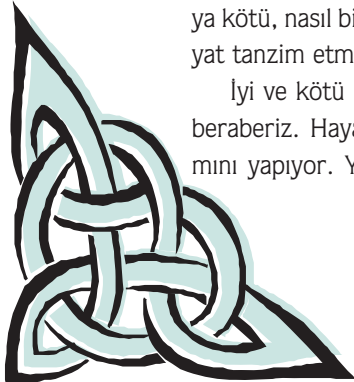
Birde geleceğimiz için kendimize hazırladığımız takdir ve tenkit konumuz vardır, mutlaka yarınlarımız var. Değil mi? Yarınlarımızın kaderinin çizmekteyiz. İçimizde çok çeşitli isteklerimiz ve arzularımız vardır. İçimizin tebliğine aldırmadan yaparsak, rasgele bir çizgi çizmiş oluruz hayatımıza.

Bir dakikada yaptığımız işle idama mahkûm olmak var, körü körüne hayat kaybetmek de var, her türlü var değil mi?

O halde, irade-i cüzziyemizde olan kaderimizi, yine mimarımız olan Allah (c.c) onun melekleri, kitabı ve risaleti ile birlikte ağâh, yani hassasiyetle uyanık olarak tayin edeceğiz. İrademizin ve beşeri gücümüzün üstünde olan durumlar başka.

Demek ki beşeri gücümüzün ve beşeri irademizin dâhilinde gelecek günlerimizin kaderini çizmek mecburiyetimiz de vardır. İyi veya kötü, nasıl bir kader çizersek, gelecek günlerimizde ona göre hayat tanzim etmiş oluruz. Bu kaçınılmazdır.

İyi ve kötü her hal ve içimizde Allah(c.c)'dan uzak değiliz. Yine beraberiz. Hayatıyla yaşıyoruz. Yine melekleri evzalarımızın bakımını yapıyor. Yine kitabımıza yazılanı okuyoruz. Sadece kötü ya-

parsak Resulünden ayrılmış oluyoruz ki işte o zaman mimarın kurduğu ahenkten habersiz ve uzaklaşmış oluyoruz. Geleceğimiz içinde, yanılığlı ve yanlış çizgiler çizmiş ahenkli vücudumuz ile ahenksiz, çelişkili bir hayata düşmüş oluyoruz.

O halde tabii düzene ciddiyetle uymamız şarttır. Bu şart bizim içindir. Allah(c.c) Resulüne, (Elçisine) yani bizim saadetimizi ve şerefimizi bize duyurucu olana uygu mecburiyetimiz, yine kendi saadetimiz için şarttır.

İyice kendi derinliklerimizi seçkin olarak hissetmek ve uymak için, kafamızın; sağa sola, uzaklara gitmesi yerinde yerine ağrıyan yerimizi izler gibi derinliklerimize dalacağız. Yani kendimize geleceğiz.

Kendimiz kendimizden yalan söylememek dosdoğru söylemek istiyoruz. Bu isteğimizi yapıyor muyuz? Ara sıra olmaz. Bir bütünlük içinde her zaman...

Hakka, hukuka, adaletli yaşamaya içimizden özeniyoruz. Yani şiddetle istiyoruz. Bunu sürekli yapıyor muyuz? Her tuttuğumuz halı ve meşru işleri mutlaka başarmak istiyoruz. İçimiz bunlarla dolu. Yapıyor muyuz? Toplumsal hedef tutmadan içimiz rahatsız oluyor, mutlaka toplumsal hedef tutup, ona ulaşmak istiyoruz. Bilmesek de istiyoruz. Bunu yapıyor muyuz?

Sapasağlam gerçekçi ve ciddi bir iman sahibi olmak, o sağlam imandan güç kazanmak istiyoruz. Yapıyor muyuz?

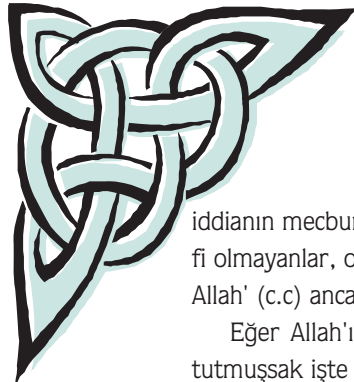
İçimiz insanlığın her gereklisini istiyor. İstediklerimizi yapabilmek mecburiyetindeyiz. Buna bizi kimse dışardan mecbur etmiyor, kendi kendimizi mecbur ediyoruz.

Ne var ki kendi içimizden duyduklarımızı yapacak gücü bulamıyoruz.

Gücün Kaynağı

İşte insan gücü ancak Allah'a (c.c) özünden dayanmakla bulur.

Allah'a (c.c) iman güç kaynaklanmak içindir. İnsan güç alabilmek için Allah' (c.c) Özündeki can noktasından sığınır. Ancak gayretin ve

iddianın mecbur ettiği sığınma gerçek sığınma olur. Ciddi bir hedefi olmayanlar, o hedefe ulaşmak gayesi ve iddiasında bulunmayanlar Allah' (c.c) ancak hayalen, ya da bencillik göstermek için sığınır.

Eğer Allah'ın (c.c) arzusunu gerçekten yerine getirmeyi hedef tutmuşsak işte o amacın iddiası bizi Allah'a (c.c) sığınmaya mecbur kılar. O mecburiyette inanç başlar, güç alınır. Hedef yolunda başarılı işler yaptıkça da inanç derinleşir, sağlamlaşır, güç almak artar, amaç gevşedikçe de inanç hayalleşir ve güç kaybolur.

Kendini aşan bir hedefi kesin kararla tutarak o hedefe ulaşma gayesinden ve o gayeyi gerçekleştirmek iddiasından Allah'a (c.c) imanın gerçekleşeceği kesinleşmiştir.

Tanımadan inanmak hayaldir

O halde insanlar Allah'ı (c.c) çok iyi bilmeli ve takdir etmelidirler ki onu gerçekten tanıyarak ve ona gerçekten iman edebiler.

Yüce Allah'a (c.c) "yok" diyen olamaz. "Yok" diyen kuş beyinli olsa bile onun sözü ağızdadır. Allah'a (c.c) inanmak esas olarak kalbiyle bir inanmaktır. Bu gerçeği olumsuz inanmak tarzı geri bırakmaktadır. İslam'da Allah'a (c.c) inanmak; insanın Allah'a (c.c) ayrı bir Allah (c.c) olarak değil, kendisini Allah'a (c.c) katmak suretiyle inanması demektir. Yüce Allah'a (c.c) inanan insan birde ayrıca kendisini hesaba katarsa şirke girmiş olur ki; cehlin karanlığı o zaman başlar. İnsan şirkte oldukça her türlü azaptan kurtulmaz. Azaplar karşılığında, başarısızlıklar ve mahrumiyetlerle cezasını çeker.

Bu nazik nokta üzerinde sağlam iman olmadıkça varlık içindeki darlıklar bize şirkte olduğumuzu gösterir. İslâm'ın iman kısmı sağlama bağlanmadıkça kendisini İslâm zannedenler olumsuz inancıyla imansızdan daha yetkisiz, daha pasif kalırlar bu meselemizi kati sonuca bağlamamız bizim mensup olduğumuz İslamiyet'in yetkisini ortaya çıkaracaktır.

Allah' (c.c) birdir. Mahlûkuyla birdir. Tüm varlıklar Allah'a (c.c) aittir. Bu mahlûklar içinde en yetkilisi insandır. İnsan Allah'a (c.c)

birliği ile inanırsa ne âlâ. Ayrı bir Allah'a (c.c) inanırsa bir de kendisi olur. Ayrıca kendisini ikinci bir varlık sayan insan, kendisini Allah'a (c.c) şerik koştuğu için, cehlin karanlığında perişan ve yetkisiz olarak hedef olur. İnanmayan ise böyle ikili düşüncede olmadığı için; neye kullanılan ise böyle ikili düşüncede olmadığı için; neye kullanılan ise tabi bir varlık gibi kullanılır.

Müspet sağlam iman sahibi kendisini yüce Allah'ın (c.c) neşir sebebi olarak kabul eder. Ayrıca kendisini hesaba katmaz “ bunu ben yaptım” diyemez.

Yüce Allah'ın varlığında kendisini hesaba katamaz bile. Çünkü gerçek iman sahibi düşünür ki; akıl, fikir, irade, et, can, beyin vs. her şey Allah'a (c.c) aittir. İnsanın ayrıca kendisine ait hiç bir şeyi yoktur, olamazda. Kendi cüz-i varlığı Allah'ın (c.c) varlığından bir ufak tezahürden ibarettir. Böyle bir tefekkürün sahibi insan, çok şeylerin meydana gelmesine sebep olur. Böyle zevklerle yaşar, çok da yetkisi olur, olur ama kendi küçük benliğine mal edemez.

Bir kendisi birde Allah'ı (c.c) olan insan; şirkte olduğu için, kâfirden de çok geri kalır. Problem budur. Bu meseleyi tam gerçekliği ile halleden insan hem çok mutlu olur hem de çok başarılı olur.

Allah(c.c)'a inanmak

Allah (c.c) vardır, birdir. Şeriki ve nazırı yoktur, her yerde hazır ve nazırdır. Kelimeler başka, Allah'a (c.c) inanış ve dayanış başkadır. Allah'a (c.c) inancın meçhul kalmaması gerekir. Maneviyat bulmak meselesi, Allah (c.c) vardır demekle sıhhat bulmaz. Birde var olan Allah'a (c.c) inanmak ciddiyeti ve inceliği vardır. Allah (c.c) vardır, her şeyin yaratıcısıdır demek inanış ilmi değildir... Allah'ın (c.c) varlığını, birliğini, yaratıcılığını bilmek sadece ilimde kalır.

Güneşin varlığına doğup battığına nasıl inanıyorsak, adımıza nasıl inanıyorsak; bundan daha mühim ve etkili olarak Allah'a (c.c) inanamamız şarttır. Olan bir şeye inanmak inandığında kaybolmak meselesidir. İnanmak tamamen bir dayanış bir duyum direnci demektir.

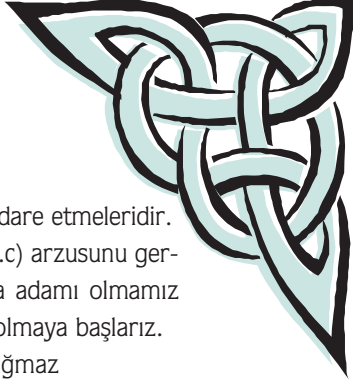
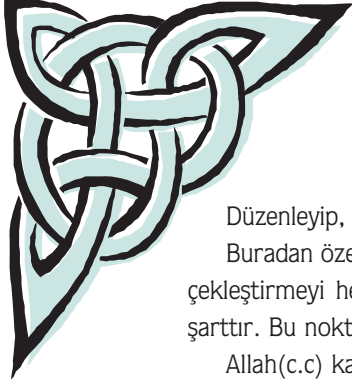
Maneviyat, baştanbaşa sonsuz bir güven sonsuz bir direnç bulmak meselesidir. Bu da imanullah ile olur. Allah (c.c) vardır, birdir, mekândan münezzehtir, şeriki ve nazırı yoktur. Evet, böyledir, ama kalkıp Allah'ı (c.c) zatiyla düşünmek beşer aklının kapsayacağı mesele değildir. Ya hayale kayar ya benzetmeye gider ya da inkâra sapmak sorunda kalır. Gerçek adımlarla iman, Allah'ın (c.c) ettiklerini değerlendirmekten adım adım kavramaya gidilmesidir. Daha, "bir yerden çıkıp bitmeden, tükenmeden akan suyun, nasıl bu kadar çıkıp aktığı " sorusunun cevabını bulan yok... Allah'ın (c.c) ettiklerine aklımız erdi de zatına mı sıra geldi?

Bizim kabul edeceğimiz, derinliklerimizde yaşayacağımız öz'dür. İnanişâ buradan başlayabiliriz.

Allah'ın (c.c) şu yaşadığımız dünyada aynı anda yaptığı milyarlarca işler, aynı anda neler ettikleri bile ilk etapta aklımıza sığmaz. Bunun için gücümüzün yettiği kadar Allah'ın (c.c) ettiklerine bakıp, ciddiyetle düşünmeye çalışacağız.

İlk inanacağımız nokta Allah'ın (c.c) arzusudur. Bizim bileceğimiz ve anlayacağımız arzusu da "İnsanların kudretli olmasıdır. " Allah'ın(c.c) sevdiği insanları kudretli görmek istiyor. Bunun için, insanları, sahipliğe vekil etmiş. Bunun için, insanları tüm yaratıklara sahip etmiş. Bu düzeni ve bu gücü bulabilmeleri içinde yaratılışa göre din vermiş. Adını "İslam" koymuş, devre devre geliştirmek üzere peygamberler göndermiş.

Her peygamber Âdem (A.S.)' den başlayarak devrin adamlarının anlayacağı kadar İslâm dinini geliştirmiş, Muhammed (A.S) 'de İslâm tamamlanmıştır. Artık sonuna kadar insanlara bu kudret yeteceği için Allah (c.c) Muhammed'i (s.a.v) son peygamber olarak ilan etmiştir. Kuran-ı Kerim, kudret kazanmak için özetler dizisi bir kitab-ı Kerim'dir. Allah'ın (c.c) arzusu, insanların kudretli olup, Allah (c.c) adına varlıklara sahip olmalarıdır.

Düzenleyip, güzellikler içinde, adaletle sevk ve idare etmeleridir. Buradan özetlersek, iman etmek için Allah'ın (c.c) arzusunu gerçekleştirmeyi hedef alıp, amaçlanmamız yani dava adamı olmamız şarttır. Bu noktadan güç kaynaklanıp iman sahibi olmaya başlarız.

Allah(c.c) kavramı, tümüyle aklın kapsamına sığmaz

Dünyada yaratıklar içinde ihtiyaçsız tek yaratık insanlardır ve hayatta insan, Allah'tan (c.c) başka bir şeye muhtaç ve mecbur değildir.

Ne var ki dikkat etmemiz gereken özel bir husus vardır. Allah (c.c) kavramı, tümüyle aklın kapsamına birden sığmaz. Çünkü akıl yaratılmış bir varlıktır. Yaratanın her yaptığını birden bire kapsamı mümkün değildir. Ancak, Allah'ın (c.c) her niteliklerini, birer birer kavrayarak, tamamını kavrayabiliriz. Tıpkı merdivenin basamaklarını birer birer çıkmak gibi, ilk basamağa adım atmadan en üste çıkılmaz. Ya da merdivenin tamamı çıkılmış kabul edilmez.

İşte sıra takip etmeksizin Allah'ın (c.c) bütünü düşünmek de yaratılmış aklın alacağı iş değildir. Sırasıyla tefekkür ede ede, kavraya kavraya Allah'ın (c.c) bütünü anlamak gerçekleşir. Merdivenin birinci basamağına adım atmadan Allah'ın (c.c) tümünü anlamaya çalışanlar sapmış ve çaresiz kalmışlardır. Çünkü bu görmediği bir şeyi tahayyül etmek gibidir. Tefekkür ede ede anlamaya çalışmayıp da hemen Allah'ın (c.c) tümünü anlamak isteyenler, nihayet bir baba gibi, herhangi bir varlık göz önünde canlandırırlar ya da inkâra saparlar.

Özetlersek, yaratılmış olan aklın Allah'ı (c.c) anlayabilmesi kapsamına alabilmesi için, tefekkür ede ede kapsamının genişlemesi büyümesi şarttır. Yani Allah'ın (c.c) her an çeşitli tecellilerini tefekkür etmekle Allah' (c.c) unutmama noktasına gelmek gerekir. Ancak o zaman Allah (c.c) tümüyle kapsanabilir. Demek ki önce Allah'ın (c.c) ettiklerini sırasıyla izlemekle, Allah'a (c.c) korku-yakınlık-saygı ve birlik duygusu için incelikleriyle ayrı ayrı tefekkür edil-

meli ve kavranabilmelidir ki merdivenin en üstüne çıkabilsin.

Bu esasa göre, insanların Allah'a (c.c) kaç yönden muhtaç olduğuna bakıyoruz.

Yeryüzü Allah'ın (c.c) amade değil midir? Allah'ın (c.c) istediği zaman kıtlık, istediği zaman bolluk. Buna güç yetiren olabilir mi?

Sellerle, zelzeleler ve afetlerle mücadele mümkün olabiliyor mu? Ecele çare bulunabiliyor mu?

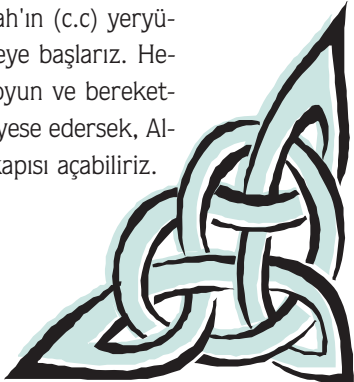

İşte bunun gibi güç yetmez olaylara bakarak Allah (c.c) korkusunu tefekkür etmenin kapısını açmak gerekir.

Birde Allah'ın (c.c) ikramlarının ana hatlarına bakalım. Yeryüzüne bunca yaratıkların hemen hepsini insanlara amade kılan Allah'ın (c.c) ihsan buyurduğu kokular, tatlar, göze hoş görünen güzellikler, hizmet eden toprak, su, çeşitli bitkiler ve çeşitli hayvanlar... Kendi vücudumuzdaki akıl, akli melekeler tatları ve kokuları alabilme sıhhatimiz, bütün ikramlardan faydalanışımız ve ikramlara efendi oluşumuz, Allah'ın (c.c) sevgisini kalbimize dolduruyor. Duyabilmek meselesi. Bunları içtenlikle tefekkür etmek, ciddiyetle olursa, duygular dolar.

Akıl ve sezgi nimetleri ikram eden Allah'a (c.c) kendimize gelip de dikkat etsek, aklımız ve sezgimizi iyi izlese, neler buluruz.

Ölçüler içinde yaşamamız için emirleri iyi düşünelim, farzları da eda ettiğimiz zaman kendi iç dünyamızda neler duyduğumuzu hissetsek dünyada nasıl ölçülü yaşadığımızı izlese, Allah'ın (c.c) bize yakınlığını anlarız. Daha ondan öte nasıl bir hayat yaşarız. Bunları sezdikçe, hayatımızda daha ne kadar değişiklik görür birliğin sırrına ereriz.

Bu yakınlık içinden, bir adım daha gideriz. Allah'ın (c.c) yeryüzünde ve özel hayatımızda bereket sırlarını sezmeye başlarız. Hemen gözümüzün önünde bereket sırrı bulunan koyun ve bereketten uzak köpeğe bakalım bu iki cins hayvanı mukayese edersek, Allah'ın (c.c) bereket sırrına, mefkûremize bir ilim kapısı açabiliriz.

Hemen Türkiye'mizdeki koyunlara bakalım. Mevcut koyunların sayısı kadar kesilip yeniyor. Ayrıca başka hasarda görüyor o koyunlar. Büyük şehirlerin mezbahanesine bakıp bir istatistik tutulsa, Türkiye'nin tüm koyunları bitti sanılır. Daha köylerde, küçük şehirlerde, evlerde kurbanlarda kesildiğini iyice kafamıza alalım.

İyi düşünüp, hesap tutalım Türkiye'de koyunun bittiğine hükmederiz. Öte yandan bakarız ki dağlar, yaylalar yine koyun dolu. Köpekler ise, yılda en az dokuz yavru yapar. Kesilmesi harcanması da yoktur. Yine bakarız ki her yerde köpek birkaç tanedir. Pekî, dokuz yavru yapan köpekten bir artış olmuyor da, bir tane yavru binde bir iki yavru yapan ve bu kadar kesilen koyun nasıl bu kadar artıyor?

Öte yandan su, evet su bir yerden su çıkar, akar, gece gündüz durmadan akar, yıllarca yüzyıllarca akar, ardı arkası gelmez, devamlı akar. Bu sır-ı bereket nedir? Akıl erer mi?

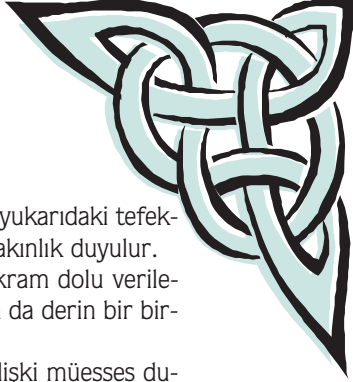

Bereketler gibi, hikmetler de tecelli eder. Allah'ın (c.c) böyle gizli kerametle hikmetlerini izlerken de, kişiler kendi derinliklerine saygı duyarak yaşarlar.

Allah'ın(c.c)rahmetinden ümit kesilmez

Gadabı: "Kıtlığı, zelzelesi, afeti, kendi vücudumuza felci, sakat etmesi, aklımıza durgunluk vermesi, baktığımız halde gözlerimizin görmemesi farksızlığa düşmemiz, iyi ile kötüyü fark etmemiz gibi çeşitli felaketlerle ve cehle düşüp günah yoluna kaymamız gibi durumlarla karşı karşıya gelmek olabilir" demektir. Böyle Allah'tan (c.c) korkmak tabiidir. Bu ve bundan daha önemli konulara düşmek haritada vardır.

Ermişler bile, "bana bir şey olmaz" diyemez Allah'tan (c.c) korkarlar. Dünya ve Ahiret için türlü nimetler ve rızıklar ihsan ettiği içinde, Allah'ın (c.c) rahmetinden ümit kesilmez.

İnsan farksızlığa düşerse, sağlığını kaybederse, fakrı zaruret içinde kalırsa, bu gibi şeylerle karşılaştığında "Allah (c.c) bunları tekrar bana verir ve verecek diye beklemek, rahmetinden ümit kesmektir.

Bu, korku ile sevginin yürekte yer etmesidir ki yukarıdaki tefekkürlerle olur. Bu ikisinin yürekte yer yapmasıyla yakınlık duyulur.

Ayrıca Allah'ın (c.c) bereket, sır, hikmet gibi ikram dolu verilerinin daha ince sırlı tecellileri ile karşılaşılır. Bundan da derin bir birlik saygısı duyulur.

Korku-sevgi-yakınlık-saygı yüreklerde bu tür ilişki müessesine duruma gelince tabii birlik duygusu zihni melekleri doldurur.

İnsana en gerçek olan kendi hayatı, kendi derinlikleridir.

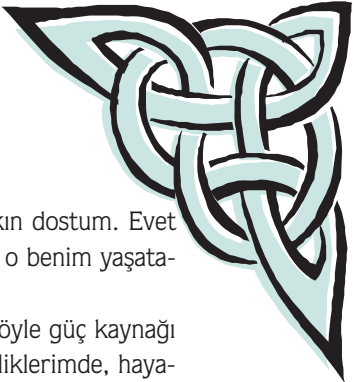

Uyurken rüya görsem, başkaları rüya görmedin yanlıştın var deseler, ben gördüm bu rüyayı derim. Çünkü gören benim, başkaları ne bilir benim görüp görmediğimi?

Uykumda bile görüp duyduğumu benim görüp duyduğum olduğu için ben bilirim, kimsenin bilip bilmediği bana yalandır. Benim hayatım bana gerçektir başkası yalan. Uyurken duyduğum, uyurken gördüğüm bile benim gerçek hayatımdır bana. Ya uyanıkken olan hayatım? Benim dişim, başım, ağrırsa eğer, onu ben duyuyorum başkası ne bilir.

Benim hayatımdaki yaşantılarım bana en gerçektir. Başka şey benim için doğrulamaya tabidir. Ama benim kendi hayatım baştanbаша benim doğrumun doğrusudur. Başka doğrulamaya gerek yok.

Bu gerçeğe bakarak Allah'a(c.c) ne kadar iman ettiğimi özümden ne kadar güçlendiğimi ne kadar güvenle dolduğumu da, ben bilirim çünkü kendi ölümüm, kendi dirilimimdir. Başkasının ki değil.

Üstüne çok iyi bakmak gerekir. Allah(c.c) bütün güçlerin kaynağıdır. Bu kadar muazzam güç kaynağından kendi derinliklerinden kendisini yaşatan büyük güçten kaynaklanamayan kişi, yaşadığını duymuyor demektir. Her insan şöyle düşünmelidir. Kalbimi, mide mi ve bütün organlarımı ben çalıştırmıyorum. Soluğumu bile ben kendi kendime alıp vermiyorum. Ben tutsam bile, içimden bir zorlama oluyor ve nihayet soluk alıp vermeye mecbur oluyorum. Demek ki o güçlerin özüne o büyük öze, özümden bağılıyım. O kaynaktan yaşadığımı nasıl duymam? Duyuyorum işte...

O güçlerin kaynağı, o benim, bana benden yakın dostum. Evet o bana benden daha çok yakın o benim mimarım, o benim yaşatam, bana benden yakın yarım.

Bana şah damarlarımdan daha yakın. Hem de öyle güç kaynağı öyle güç kaynağı ki.. Onu her hissettiğim an derinliklerimde, hayatımın bu büyük farkla değişikliğine şaşmıyorum. Ancak ona dayanıp ondan büyük güç aldığım zaman kendime öyle güven duyuyorum ki, dağları elimle baş yapmak geliyor içimden. Koca dünya oyuncak top gibi küçük geliyor bana.

Öz bu öz öyle bir öz ki, o özden içime dolan güven dört milyar insana yeter. Evet, özden özüme dolan güven yeter. Dört milyar insana yeter.

Bu gücü özümde bulursam eğeri özden aldığım büyük gücün güvenidir bana dolup da taşan. O beni aşacak güvendir beni insanca yaşatan. Hayatımın değiştiğini bütün damarlarımda duyamıyorsa, hayalen öze inanmışım. Daha önemle ciddiye almam gerek özlerin özünü.

Bütün gücümle, bütün önem duygumla, bütün ciddiyetimle, tüm mevcudiyetimle imanımı gerçekleştirmem ve öze dayanmam gerek. Hayatımı o öz hayata katmam gerek.

Benim ondan başka neyim olur? Özüm olmazsa hiçbir şeyim olmaz ki, evet özü olmayanın bir şeyi olmaz. Özden bulunmayana özden alınmayan güven hiçbir yerden alınmaz. Beni doldurup beni aşacak güven özden başkasından bulunmaz. Tek olur bu hayati amaç Tek olur, çünkü öz tektir. Tek öze önemle tek amaç olur değilse öz bir laf, özden yaşamak da bir hayal demektir.

İnsanın özünden aslına ulaşması ve aslıyla bir yaşaması, ulaştığı yeri gerçekten takdir etmesine ve bu gerçek takdir üzerinde ısrar etmesine bağlıdır.

O halde özden ulaşılacak aslın mevcudiyeti, yetkisi faydası, zevki, neşesi nedir?

Her şey ondan var olur. Gövdem dahi ondan var olmuştur. Hareket ettirilen bütün yetkiler onun elindedir. Renkler, kokular, tatlar ondan var olur ve onda kaybolur. Ondan türeyen nefsimiz ona döndü mü daha kendisini gövdesinden ibaret kabul etmeyip, kendisi de asıyla bir olur. Müşahhas varlığını kullanır. Kendi mülkünün sahibi olur.

O yüce yaratan(Allah(c.c)) var etmeye, yok etmeye, tattan tada, kokudan kokuya, şekilden şekle, boydan boya sokmaya muktedirdir. Halden hale, fiilden fiile tavırdan tavra, görünürlükten görünmezliğe, görünmezlikten görünürlüğe, bilmekten bilmemeye, bilmemekten de bilmemeye, velhasıl bilinen bilinmeyen ne oluyor ne olmuyorsa bütün bu olup bitenleri o asımız olan Allah(c.c) yapıyor.

Sihhatten hastalığa, hastalıktan sıhhate, olumdan ölüme, ölümden oluma o geçiriyor. İktidardan hiçliğe, hiçlikten iktidara, kuvvetsizlikten, kuvvetliliğe o geçiriyor. O öz... O hayatı ilahi öyle bir külliyattır ki akılların alamayacağı bir külliyattır.

O her şeyi var eden yok eden sevk ve idare eden yetkililerin yetkisidir. O her an bir şan alır. Her an tecellileriyle değişir.

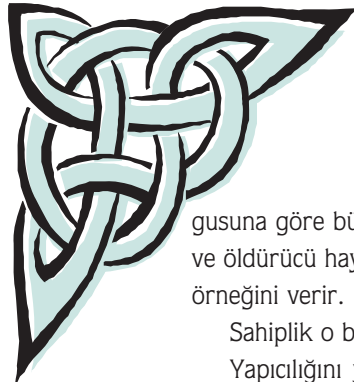
O ilksiz ve sonsuzdur... O ilksiz ve sonsuz hayatıyla evrenin varlığını meydana getirir. En küçük varlıklardan meydana getirdiği evrenin bütün maddelerine ve olaylarına işlerlilik sağlar.

İşte öz dediğimiz o büyük gücün sonsuzluğudur. Akılların almayacağı büyük yetki, her şeye gücü yeten, bütün doğadaki olayları ve olanları meydana getiren insanlığın tümünü birden teknikle kazandığı tüm güçlerle bile karşı koyamayacağı gücün sahibidir Allah(c.c).

O, ilksiz ve sonsuz hayatıyla evrenin bütün varlıklarını olumlarına ve gereklilerine göre sevk ve idare ederken, insanıyla da onları düzenlemeye ve onarmaya sahip kılan sonsuz güç kaynağıdır.

İşte yaratıcı bir tek gücün Allah(c.c) isteği ve adaletleştirdiği bir varlıktır bu evren.

Bu gerçeği anlayan insan kendisine kendisiyle birlikte nasıl nefes alıp verdiğini izle. Ona ve o büyük gücün kanunlarına uyar. Uy-

gusuna göre büyür, büyük evren olur. Büyüdükçe hayatını yaşattıcı ve öldürücü hayata katar. Bütün varlığa da o sahip adına sahipliğin örneğini verir.

Sahiplik o büyük gücün sahipliğidir

Yapıcılığını yapanın birliğinde sürdürür. İşte hesap, işte sınırlı mekân... İşte sınırsız mekân... Mekân içinde ki mekânlardan görünür apaçık o canlar içindeki canan.

Evet canlıyız. Herkes de yaşadığı sürece canlıdır. Ama bu canımız nedir? Bu nefesi alıp veriyoruz ama nasıl? Nasıl bir kuvvettir ki nefesimizi alıp veriyor? Tüm organlarımızı kendi kendine çalışıyor. Evet, kendi kendine çalışıyor organlarımız ama nasıl?

Kim çalıştırıyor? Nasıl oluyor? Bizim şu güzel gövdemizi yapan ve çalıştıran kim? Hem yapıyor bir yandan, hem de çalıştırıyor.

İşte ciddiyetle ve önemle yaşayışını yaratılışından beri izleyen insan kime ve neye dayalı yaşadığını bulur ve anlar ki bizi var edip yaşatan var nefes alıp verdiğimiz noktada... Ona dayalı ve ondan yaşıyoruz bilsek de bilmesek de.

O yüce yaşatan benim gözlerimle beni görüyor. Benim iç kulaklarım ile beni işitiyor. En gizli bir yerde hiç kimsenin sezemeyeceği kadar gizli bir kabahat işlesem, herkes benim için kabahatsiz ve çok iyi insandır dese; kendisi kendisinin ne yaptığını biliyor. Kendi kabahatini içinde yargılayan işte yaşatandır.

Herkese evet hayır demek gibi değil yaşatana kabul ettirmek. Bütün evzalarıyla o hatayı yaptığı an gibi yıllar sonrası yine gösteriyor insana. O gerçek âlemin eveti hayırını yok. Kişi iyilik yaptıysa o yaşatanın önünde iyilik, kötülük yaptıysa kötülük.

Yaşatanın önünde saklanmak kesinlikle olmuyor olamıyor. İnsanın içi gerçek âlemdir. Orada gizlilik yok. İltimas yok. Ancak gerçek var. Oraya yalan ya da uydurma sığmaz, sığamaz, sığamıyor.

İşte hiçbir hile sığmayan gerçek âlem insanın kendi derinliklerinde, yaşatanla birliğin vicdan âlemidir.

Herkes bunu duyar, duyuyor. Ama o büyük değeri ciddiye alıp uyan var, uymayan var.

Ciddiye alıp duyan, duyduğu, değerlendirdiği kadar değerli ve güçlü oluyor.

Özetle; Gerçek huzur ve mutluluk ancak Allah'a(c.c) inanmayı, resulünü örnek almayı kesinleştirmek iledir.

İmanın belirtisi de anlayış açıklığıdır. Allah'a(c.c) iman etmek kafanın güçlü aydınlığı ile ispat olunur. Dönmez, yılma enerji ile aydın kafa Allah'a(c.c) kulluğu, peygamberine gerçek ümmetliği ispat eder.

Allah'a(c.c) ve onun habibine inanmayı ispat eden, çok uyanık ve güçlü zekaya sahip olmaktır.

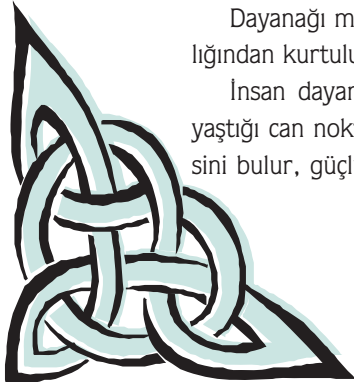
Özünde Allah'a(c.c) gerçekten inmiş insan bağımsızdır. Hedefine varmanın hesapları içinde bağımsızdır. Allah'(c.c) cidden inanın dayanan kişiler bağımlılığı yere serer. Bağımlılığın hiçbir türü Allah'a(c.c) iman edene dayanmaz... Engelleri aşmak onlar için bir zevktir.

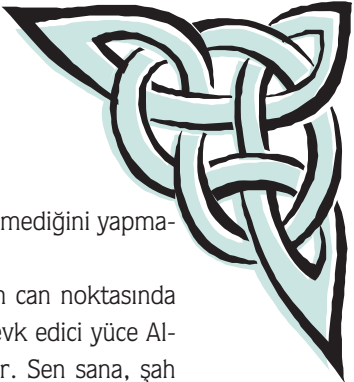
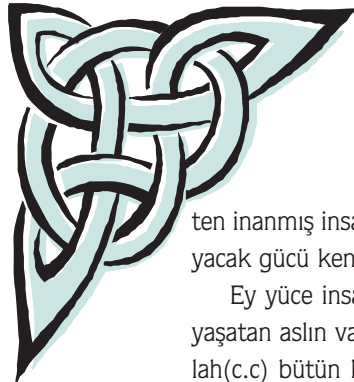
Kişi dayandığını temsil eder.

Gerçekten var eden sevk ve idare eden büyük bir varlığa inmiş ona cidden dayanmış isek, ayrıca dayanacak bir şey aramayız. Çünkü her neye dayanacak olsak onun da yüce Allah'ın(c.c) var etmesiyle var olduğunu biliriz. Asıl var edene dayanmış olma var olmuşun sahipliğini idrak eder. Katiyen acizliği ve pasif kalmayı kabul edemez. Dayandığının yetkisiyle yetkilenmeyi tabii olumu kabul eder. Dayandığından bir an bile ayrılmamaya kesin kararlı olur. Onun için Allah'a(c.c) dayanan mutlak güçlü olur, her engeli aşacak güce ulaşır.

Dayanağı muhakkak kesinliğe bağlamaktan gaye, zihin karışıklığından kurtulup zekâ kudretine ulaşmaktır.

İnsan dayanağını kesinlikle idrak eder ve Allah'a(c.c)kendisini yaşadığı can noktasından rücu ederek ona gerçekten inanırsa yetkisini bulur, güçlü ve kudretli insan olur. Ancak Allah'a(c.c) gerçek-

ten inanmış insan her istediğini yapacak ve her istemediğini yapmayacak gücü kendinde bulabilir.

Ey yüce insan senin aslın, seni nefes alıp veren can noktasında yaşatan aslın var olduğun, asıl var edici, yaşatıp sevk edici yüce Allah(c.c) bütün kuvvetlerin, bütün varlıkların aslıdır. Sen sana, şah damarından yakın olana Allah'ından (c.c.) ayrılıp ek bir dayanağa koşma. Çünkü o dayanmak istediklerin sana dayanıp senden medet umuyor. Bu mühim asil esasa, ey insan en yakın sensin ona koş...

Aslın olana yaşatan, öldüren, kendi ölmeyenle bir olursan, aslınla bir asıldan olursun. Sen var olur, istediğin öz insanlığını özden yaşar, hasretini çektiğin insanlığa ulaşır, her şeyde ve her yerde arayıp da bulamadığın gerçek huzura, ebedi kalbi huzura kavuşur, mutlu saadetli bir ömür sürersin.

Hayat: Gerçek iman saadetine ulaşmak, o saadeti korumak, ona çağırarak ve ona imrendirmek yolunda; faziletlerin ve meziyetlerin meydan muharebesidir. Faziletlerde ve meziyetlerde muhabbet ciddiyeti tam olmayan bu muhaberede yenilir ve savaşı kaybeder. Böyle bir ciddiyet ve ihlâs ile yaşamayan, meziyetler yarışında geri kalır da harbi kaybederse, kaybeden ihlâssız olduğu için kaybetmiştir. Zafer; yüce Allah'ın(c.c) içten vicdan yoluyla dıştan kelamı kadiminde kelimeyi kerimleri ile en ince teferruatına kadar bildirdikleri emri ilahiye samimiyet ve ciddiyetle uygulu yaşmakla kazanılır. Yüce Allah'ın(c.c) ilahi duygularından birisi; insanın iç dünyasından vicdan yoluyladır. Onu herkes duyamaz. Öbür türlü yüce duyuruda Muhammed(a.s) ahir zaman peygamberin yüce ağzıyladır. Vicdan emirlerini duyamayanların, kelamı kadim kitabının kanunlarına uygulu yaşamaları şarttır. Saadetle yaşamak isteyen insanlar, ancak tam olarak vicdanlarının gereklerine uygun yaşamakla mesut olurlar ve gerçek saadetlerine ererler.

İNANMADAN EVVEL TESPİT İLE BİR DENE,
KENDİN TECRÜBE ETMEDEN BU TAMAM DEME,

İMAN: BÜTÜN İLAHİ KIYMETLERİ, İNCELİKLERİYLE DÜŞÜN-
MEK, DUYSUN, KIYMETLERİN DEĞERLERİNİ TESPİT EDİP O
DEĞERLERİ KESİN BİR KARARA BAĞLAMAKTIR

İMANLI BİR İNSANIN ELİNDEN, DİLİNDEN, AHLAK VE FAZİLE-
TİNDEN VE HER HAREKETİNDEN EMİN OLUNUR.